

Kunnen vermogensfondsen echt helpen maatschappelijke problemen op te lossen?

Ariadnes sombere voorspelling voor 2017

door Suzanne Kooij

Maatschappelijke en politieke spanningen in Nederland en Europa nopen vermogensfondsen hun koers aan te passen. Hoe kunnen zij goede doelen helpen urgente problemen aan te pakken in deze onzekere tijden? Suzanne Kooij geeft haar reactie op Ariadnes Forecast 2017.

Een filantropisch trendrapport dat niet vrolijk stemt: dat is het resultaat van het Europese netwerk Ariadne dat aan 175 Europese vertegenwoordigers van vermogensfondsen vroeg een blik op de nabije toekomst te werpen. De Forecast for Social Change and Human Rights Fundes 2017 kan er niet omheen: toenemende internationale instabiliteit, polariserende samenlevingen, groeiend populisme, meer islamofobie en antisemitisme, verdere uitsluiting van armen, een drastisch verslechterende positie van vrouwen, LBGT's en minderheden, steeds minder ruimte voor civil society, mensenrechten onder grote druk en een aanhoudende vluchtelingencrisis.

Dat is de overweldigende problematiek waarvoor de ruim zeshonderd leden van Ariadne zich geplaatst zien, het Europese peer2peer-netwerk voor fondsen en filantropen die zich inzetten voor sociale verandering. Het trendrapport bevat een algemene analyse van de huidige wereldwijde en Europese situatie, met daarnaast aparte hoofdstukken gewijd aan enkele specifieke landen waaronder Nederland. In ons land heeft het

Ariadnenetwerk een actieve tak, en veel Nederlandse stichters en bestuurders van vermogensfondsen leverden input voor het trendrapport.

GEEN BUSINESS AS USUAL

Alle hens aan dek dus, voor vermogensfondsen. Tijdens een Ariadnetbijeenkomst in februari 2017 in Den Haag, waar de voorlopige resultaten van de Forecast werden gepresenteerd, spoorde Mabel van Oranje de aanwezige fondsen aan, over hun vaak zelf opgelegde beperkingen heen te stappen. De huidige internationale problematiek is dermate nijpend, aldus Van Oranje, dat het volstrekt niet meer toereikend is voor grantmakers om door te gaan op de bekende weg. De oude werkwijzen voldoen niet meer in de huidige, turbulente situatie. Zij deed een dringende oproep aan vermogensfondsen om op een meer intelligente wijze de relatie met begunstigen in te richten, zich flexibel op te stellen en meer als partners voor ngo's te gaan fungeren. Alleen dan kunnen zij hun 'grantees' de noodzakelijke ruimte bieden om de meest kwetsbare groepen in de maatschappij te blijven bijstaan, en om

inventieve oplossingen voor prangende maatschappelijke vraagstukken te ontwikkelen. Wat houdt nu die 'andere richting' precies in?

"In uncertain times like these, it is more important than ever for foundations to give institutional support, and to say, 'here is the money; you are the experts, you know what to do, you know what can work, so you go out and do it!' It is not the time to sit and micromanage project money, because now is the time to give people space to try new things, since the old ways may not work anymore."

(Nederlands bestuurslid van een internationaal actief vermogensfonds, geciteerd in het Ariadnerapport, p. 25)

NIEUWE WERKWIJZEN IN OPKOMST

Door Nederlandse vermogensfondsen werden de volgende trends in fondsenland waargenomen, aldus het rapport:

Meer samenwerkingsoverbanden

Vermogensfondsen werken steeds minder op zichzelf en zoeken elkaar steeds meer op om complexe vraagstukken - bijvoorbeeld rond de vluchtelingen-problematiek - gezamenlijk aan te pakken. Dit is een trend die de afgelopen jaren al is ingezet en die in 2017 voortgezet zal worden. Bij het bepalen van hun beleid vragen fondsen steeds vaker ook de input van de uitvoerders die zij steunen. Aanvragers worden door sommige vermogensfondsen meer als partners gezien.

Ook wordt hier en der meer samengewerkt met - lokale - overheden en het bedrijfsleven als stakeholders.

Van projectsteun naar institutionele steun

In het kader van effectiever geven realiseren steeds meer vermogensfondsen zich, dat het puur projectmatig steunen van aanvragers een grote administratieve druk op organisaties legt, terwijl hun slagkracht en innovatievermogen vermindert. Ariadne constateert dan ook een beweging bij sommige fondsen naar toenemende institutionele steun, dat wil zeggen het (mee)financieren van overheadkosten en langduriger en meer inhoudelijke betrokkenheid.

'Institutional support is increasingly understood to be important for organisations' sustainability and for their capacity to innovate.'

(p. 25)

Een van de nieuwe trends die in het Ariadnerapport wordt aangestipt maar nog niet uitvoerig behandeld, is 'Funding Plus'. Dit begrip werd kort voor het verschijnen van de Ariadne forecast door mijzelf en Deny de Jong in Nederland geïntroduceerd in de publicatie 'Van Capacity Building naar Funding Plus'. Bij 'Funding Plus' levert een vermogensfonds meer dan (project)financiering alleen, bijvoorbeeld advies, begeleiding, coaching, training van aanvragers, toegang tot relevante nieuwe netwerken, strategische financiering (langetermijnsteun) in combinatie met inhoudelijke betrokkenheid.

'Funding Plus' veronderstelt meer aandacht voor de organisatie en de inhoud van de doelstellingen, waardoor het maatschappelijk effect van het beleid wordt versterkt. Zo'n koerswijziging is alleen effectief als er tussen aanvrager en financier vertrouwen bestaat. Een aantal Nederlandse vermogensfondsen voert al een 'Funding Plus'-beleid - zonder het zo te benoemen - maar nog op beperkte schaal en over het algemeen slechts voor een beperkte groep partners toegankelijk. Een sessie over dit onderwerp bij de ALV van april 2017 van de FIN, de vereniging voor vermogensfondsen in Nederland, was drukbezocht.

BEHOUDZUCHT EN BUREAUCRATIE

Het inzicht dat een andere werkwijze noodzakelijk is, geldt zeker niet voor alle fondsen, constateert Ariadne. Nog steeds schreeven veel vermogensfondsen, waaronder een aantal zeer grote, in hun drang naar 'professionalisering' de eisen voor aanvragers steeds verder op. De steeds ingewikkelder administratieve procedures die zij op hun aanvragers loslaten, worden door Ariadne aangemerkt als een tweede trend, zij het niet als een positieve:

'If funders do not alter their complex application processes, only the most highly educated applicants will succeed in receiving grants'

Bestuurslid van een Nederlands familiefonds, geciteerd in het Ariadnerapport, p. 28

Over het ook in 2017 grote belang dat aan het meten van impact wordt gehecht in de filantropische sector, zijn de Nederlandse respondenten ambivalent. In 2016 hebben veel vermogensfondsen geëxperimenteerd met het in kaart brengen van hun impact. De bestaande methodes hiervoor leverden bij een aantal fondsen vraagtekens en problemen op. De resultaten van diverse pilots vielen tegen en aanvragers ervaren het meten vaak als belastend en tijdrovend. Toch blijft het voor vermogensfondsen belangrijk om in kaart te brengen wat hun investeringen de maatschappij eigenlijk opleveren. Daarom verwacht Ariadne dat ook in 2017 de zoektocht naar de juiste manier